

**Archeologisch bureauonderzoek
Oude Weg 2-4 te Ter Apel,
gemeente Vlagtwedde (GR)**

opdrachtgever	BBAW Bouwmanagement
datum	13 juli 2011
projectleider	de heer B. Bijl
projectnummer	91053211
status	concept
ISSN-nummer	1875-5313
MUG-publicatie	2011-70

MUG-projectnummer	91053211
Opdrachtgever	BBAW Bouwmanagent
MUG-publicatie	2011-70
Bevoegd gezag	Gemeente Vlagtwedde
Beheer en plaats documentatie	MUG Ingenieursbureau b.v.
Onderzoek meldingsnummer bureauonderzoek	47523
Tekst	mevrouw Drs. A. Spoelstra
Redactie	mevrouw M. Rem
Status	concept
Autorisatie	De heer B. Bijl
Uitgegeven door	MUG Ingenieursbureau b.v. Postbus 136 9350 AC Leek
Datum	13-07-2011
ISSN	1875-5313

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	1
1 Inleiding	2
1.1 Algemeen	2
1.2 Ligging van de onderzoekslocatie	2
1.2.1 Doel van het onderzoek	3
1.3 Werkwijze	3
2 Resultaten	4
2.1.1 Huidige situatie en aardwetenschappelijke waarden	4
2.1.2 Bekende archeologische waarden	5
2.1.3 Bewoningsgeschiedenis en historische situatie	7
2.1.4 Bouwhistorische waarden	9
2.1.5 Toekomstige situatie	10
2.1.6 Archeologische verwachting en beleid	10
2.1.7 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel	11
3 Conclusies en aanbeveling	12
3.1 Conclusie	12
3.2 Aanbeveling	12
Literatuurlijst	13

Samenvatting

In april 2011 heeft MUG Ingenieursbureau een bureauonderzoek uitgevoerd ten behoeve van een onderzoekslocatie aan de Oude Weg 2-4 te Ter Apel, gemeente Vlagtwedde. De aanleiding voor het hier beschreven archeologisch onderzoek is de toekomstige herinrichting van de onderzoekslocatie. De bestaande bebouwing aan de Oude Weg 2 wordt verbouwd, en op de Oude Weg 4 wordt een nieuwe woning gerealiseerd. Omdat deze plannen met bodemverstorende ingrepen gepaard gaan, is een archeologisch vooronderzoek, conform de Wet op de archeologische monumentenzorg, noodzakelijk.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek is geconcludeerd dat de onderzoekslocatie, indien een intact bodemprofiel aanwezig is, een hoge verwachting kent ten aanzien van vindplaatsen uit de perioden paleolithicum - ijzertijd en late middeleeuwen – nieuwe tijd. De onderzoekslocatie ligt op een kansrijke locatie ten aanzien van diverse vondstcomplexen, vanwege de ligging op de overgang van hoger gelegen zones naar het beekdal van de Ruiten Aa. De onderzoekslocatie is tot ver in de 19^e eeuw onbebouwd geweest. Daarna ontstond de lintbebouwing, waarvan ook de onderzoekslocatie deel uitmaakt. Vanaf deze periode is de onderzoekslocatie permanent bebouwd, waarbij er verschillende achtereenvolgende panden hebben gestaan. Er is dus waarschijnlijk sprake van een hoge mate van verstoring. Dit geldt met name voor de panden aan de Oude Weg 2. Aan de Oude Weg 4 is de verstoring waarschijnlijk geringer. Hier heeft namelijk tot op heden geen bebouwing gestaan.

Advies

Vanwege de hoge mate van verstoring wordt de kans op het aantreffen van intacte vindplaatsen ter hoogte van de panden aan de Oude Weg 2 als laag ingeschat. Bovendien zal dit pand alleen inpandig worden heringericht, waardoor geen verdere schade aan het bodemarchief ontstaat. Ten aanzien van Oude Weg 2 wordt aanbevolen het plangebied vrij te geven.

Ter hoogte van het nieuw te bouwen huis aan de Oude Weg 4 is de toekomstige bodemverstoring groter. Hier kunnen zich tevens nog intacte zones bevinden. Geadviseerd wordt dan ook het gespecificeerde verwachtingsmodel te toetsen door middel van een inventariserend veldonderzoek – verkennende fase.

Bovenstaande betreft een advies. Het selectiebesluit is te allen tijde voorbehouden aan de bevoegde overheid, in deze de gemeente Vlagtwedde.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

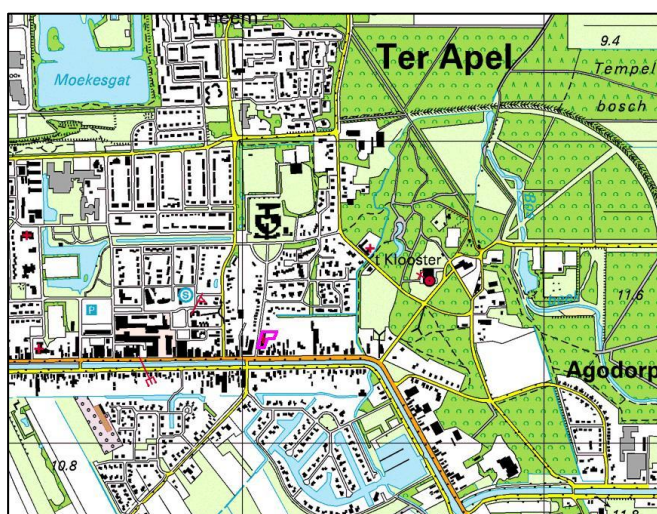
De aanleiding voor het hier beschreven archeologisch onderzoek is de toekomstige herinrichting van de onderzoekslocatie. De bestaande bebouwing aan de Oude Weg 2 wordt verbouwd, en op de Oude Weg 4 wordt een nieuwe woning gerealiseerd. Omdat deze plannen met bodemversturende ingrepen gepaard gaan, is een archeologisch vooronderzoek, conform de Wet op de archeologische monumentenzorg, noodzakelijk. De opdrachtgever, BBAW Bouwmanagement, heeft MUG Ingenieursbureau b.v., afdeling Archeologie de opdracht gegeven het bureauonderzoek uit te voeren. Het bureauonderzoek is uitgevoerd door mevrouw A. Spoelstra. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2.

Tabel 1.1 Overzicht van de objectgegevens

Objectgegevens	
Provincie	Groningen
Gemeente	Vlagtwedde
Plaats	Ter Apel
Toponiem	Oude Weg 2-4
Kaartblad	18A
Coördinaten	268084/544391 N 268111/544360 O 268063/544315 Z 268059/544360 W
Periode	Paleolithicum – ijertijd en late middeleeuwen – nieuwe tijd
Grondsoort	Zand met veenresten
Geomorfologie	Dekzandvlakte nabij rivierdal

1.2 Ligging van de onderzoekslocatie

De onderzoekslocatie ligt in de bebouwde kom van Ter Apel, gemeente Vlagtwedde, provincie Groningen, en omvat de panden met het huisnummer Oude Weg 2 – 4. De onderzoekslocatie ligt aan de oostkant van de hoek Hoofdstraat – Oude Weg (zie afbeelding 1).

Afbeelding 1. Topografische kaart met in het roze kader de onderzoekslocatie
(Bron: Topografische Dienst Nederland)

1.2.1 Doel van het onderzoek

Het bureauonderzoek heeft als doel het opstellen van een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel: wat kunnen we waar verwachten? Het verwachtingsmodel wordt opgesteld aan de hand van een analyse van aardkundige, historische en archeologische bronnen. Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek wordt advies uitgebracht over een eventueel vervolgtraject door middel van veldwerk en/of een planaanpassing.

1.3 Werkwijze

In het bureauonderzoek wordt de aardkundige situatie, het huidige grondgebruik, de historische situatie en de archeologische situatie beschreven. Ook wordt een inschatting gemaakt van de mogelijke mate van verstoring. Voor de beschrijving van de aardkundige situatie is gebruik gemaakt van de geomorfologische kaart en de bodemkaart (1:50.000). Voor de beschrijving van de historische situatie is gebruik gemaakt van historisch kaartmateriaal vanaf circa 1811 zoals weergegeven op de website van *watwaswaar* (<http://ngz.watwaswaar.nl>). Voor de archeologische waarden is uitgegaan van de database van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (ARCHIS), waarvan de Archeologische Monumentenkaart eveneens deel uitmaakt. Hierbij zijn de archeologische gegevens in een straal van circa 0,5 km rondom de onderzoekslocatie geanalyseerd, tenzij anders is vermeld. Voor de globale archeologische verwachting is uitgegaan van de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden en, indien aanwezig, meer gedetailleerde provinciale, regionale en gemeentelijke verwachtingskaarten. Tenslotte is gebruik gemaakt van de resultaten van eerder onderzoek in de omgeving indien relevant, zoals deze geregistreerd staan in ARCHIS.

2 Resultaten

2.1.1 Huidige situatie en aardwetenschappelijke waarden

De onderzoekslocatie maakt onderdeel uit van de bebouwde kom van Ter Apel. De locatie is bebouwd en grotendeels verhard.

Fysische geografie

De onderzoekslocatie ligt in fysisch-geografisch opzicht in de regio Westerwolde. Het landschap bestaat uit opgestuwde keileemruggen en dekzandruggen, doorsneden door de riviertjes Ruiten Aa, Mussel Aa en Westerwoldsche Aa. Het hooggelegen landschap van Westerwolde ligt als een geïsoleerde wig temidden van lage dekzandvlakten (het voormalige Hunzedal in het westen en het Emsdal in het oosten), die vroeger volledig overgroeid waren met veen (het Bourtanger Moeras).

Geologie

Het landschap is gevormd in de laatste fasen van het pleistoceen. Deze geologische periode wordt gekenmerkt door een afwisseling van extreem koude fasen (ijstijden) en perioden waarin het klimaat vergelijkbaar is met het huidige klimaat. Gedurende de voorlaatste ijstijd, het Saalien (350.000-150.000 jaar voor heden) waren de poolijskappen dusdanig gegroeid dat het landijs de omgeving van de onderzoekslocatie bereikte. Als gevolg van de landijsbedekking werd keileem afgezet, een mengsel van keien, zand en klei dat is uitgesmolten uit het landijspakket en vervolgens is samengedrukt tot een vrijwel ondoorlatend pakket. Het keileem is plaatselijk opgestuwd. Alle afzettingen die direct onder invloed van het landijs zijn ontstaan worden gerekend tot de Drenthe Formatie. In een kortdurende warme fase volgend op het Saalien, het Eemien (150.000-120.000 jaar voor heden), is het keileem deels verweerd. Na het Eemien brak opnieuw een ijstijd aan, het Weichselien (120.000-10.000 jaar voor heden). Gedurende het Weichselien bereikte het landijs Nederland niet. Wel was in de koudste fasen sprake van een poolwoestijn, waarbij onder invloed van de wind op grote schaal zand en leem kon gaan stuiven. In Westerwolde is hierbij op de keileemruggen een dik, golvend pakket dekzand afgezet. De laaggelegen Hunze- en Emsdalen aan weerszijden van Westerwolde raakten opgevulde met dekzand, maar bleven wel aanzienlijk lager dan Westerwolde. Het dekzand wordt gerekend tot de Bortel Formatie, Laagpakket van Wierden (Berendsen, 2008). In de onderzoekslocatie ligt de Bortel Formatie tegenwoordig aan de oppervlakte (De Mulder et al, 2003).

Aan het einde van het Weichselien steeg de gemiddelde jaartemperatuur. Omstreeks 10.000 jaar voor heden breekt de huidige geologische periode aan, het Holoceen. Als gevolg van de opwarming van het klimaat raakte het dekzandgebied snel dicht begroeid. Onder invloed van een stijging van de grondwaterspiegel kon de biomassa niet meer volledig worden afgebroken. Hierdoor ontstond veen, dat ongehinderd kon groeien tot een dik hoogveenpakket. Het veen wordt gerekend tot de Nieuwkoop Formatie en betreft het Griendtsveen Laagpakket (de Mulder et al, 2003). In het laaggelegen Hunzedal groeide het veen al vanaf het laat-mesolithicum, omstreeks 6000 v. Chr. Westerwolde raakte echter pas rond 200 v. Chr. grotendeels overdekt met veen. Pas na de ontginning van de veengebieden raakten deze gebieden weer geschikt voor bewoning. In Westerwolde was dat al in de vroege middeleeuwen het geval (omstreeks 600-700 na Chr.). De veenontginningen in het nabijgelegen lage Hunzedal kwamen pas in de loop van de 18^e en 19^e eeuw op gang.

Geomorfologie

De onderzoekslocatie ligt in de bebouwde kom van Ter Apel en is daarom niet gekarteerd op de geomorfologische kaart. In de nabije omgeving overheersen vlakten van ten dele verspoelde dekzanden (code: 2M9). Ten oosten van het plangebied ligt het dal van de Ruiten Aa. Het plangebied bevindt zich op de overgang van een dekzandvlakte naar het beekdal van de Ruiten Aa.

Bodem

De onderzoekslocatie ligt in de bebouwde kom van Ter Apel en is daarom niet gekarteerd op de bodemkaart. In de nabije omgeving overheersen gooreerdgronden (code: pZn21) en veldpodzolgronden. Het plangebied ligt waarschijnlijk op de overgang van podzolgronden naar gooreerdgronden, hetgeen overeenkomt met de geomorfologische situatie. Podzolgronden zijn gevormd in relatief hooggelegen dekzandafzettingen, waarbij grondwater geen rol speelt in de bodemvorming. Onder invloed van

regenwater spoelen in een podzolprofiel de humus- en metaaldeeltjes uit de bovenste horizonten (A-horizonten). Hierbij ontstaat een zogenaamde uitspoelingshorizont (E-horizont). De uitgespoelde deeltjes slaan op enige diepte weer neer als een inspoelingshorizont (B-horizont). In afbeelding 2 is een podzolprofiel schematisch weergegeven.

Afbeelding 2. Schematische weergave van een podzolprofiel

Gooreerdgronden zijn kenmerkend voor relatief laaggelegen zones in landschap. Vanwege deze lage ligging is geen podzolprofiel gevormd. Gooreerdgronden bestaan uit een humeuze of moerige bovenlaag, die direct op de C-horizont ligt. Door de inwerking van grondwater is de C-horizont vaak sterk roestig.

2.1.2 Bekende archeologische waarden

Binnen een straal van ongeveer 0,5 km rondom het plangebied liggen de volgende terreinen met een archeologische status (tabel 2.1):

Tabel 2.1 AMK-terreinen in de nabije omgeving van de onderzoekslocatie

Nummer	Omschrijving	Datering	Status
7414	't Klooster. Terrein met resten van een klooster (gesticht in 1216 na Chr.)	Late middeleeuwen	Hoge archeologische waarde

Verder zijn in een straal van 0,5 km rondom het plangebied de volgende waarnemingen geregistreerd (tabel 2.2):

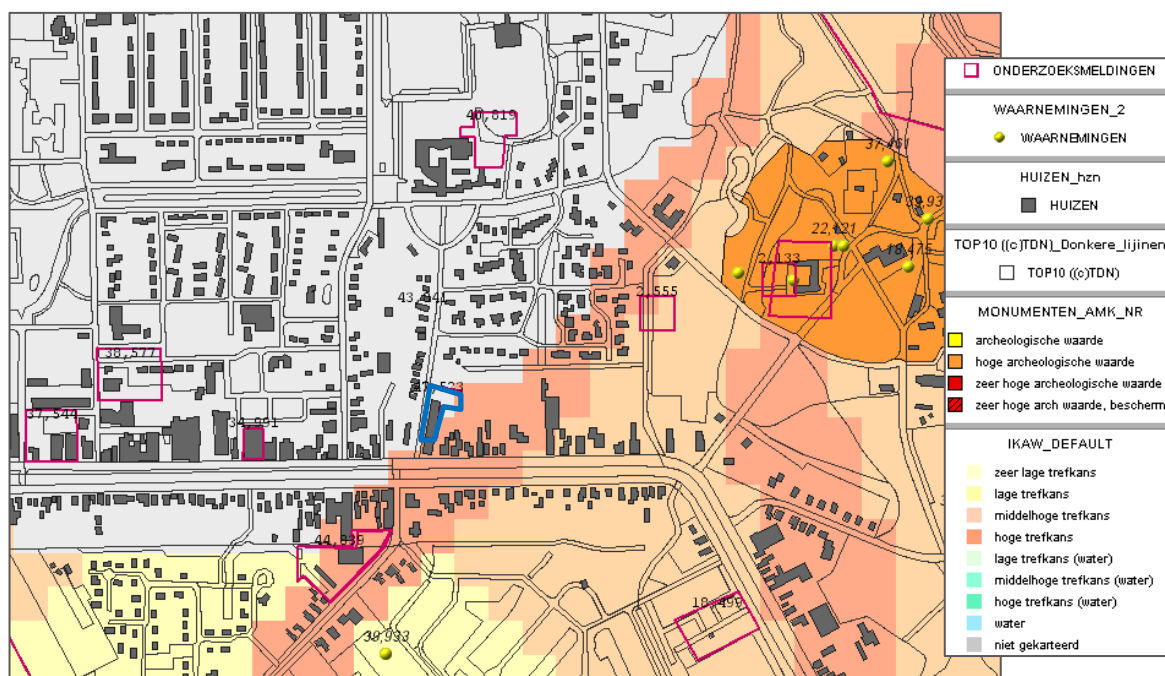
Tabel 2.2 Waarnemingen in de nabije omgeving van de onderzoekslocatie

Nummer	Omschrijving	Datering
39933	Bronzen zwaard, aangetroffen op een akker ten zuiden van het Klooster.	Bronstijd laat

Verder hebben in de nabije omgeving van de onderzoekslocatie de volgende archeologische onderzoeken plaatsgevonden (tabel 2.3).

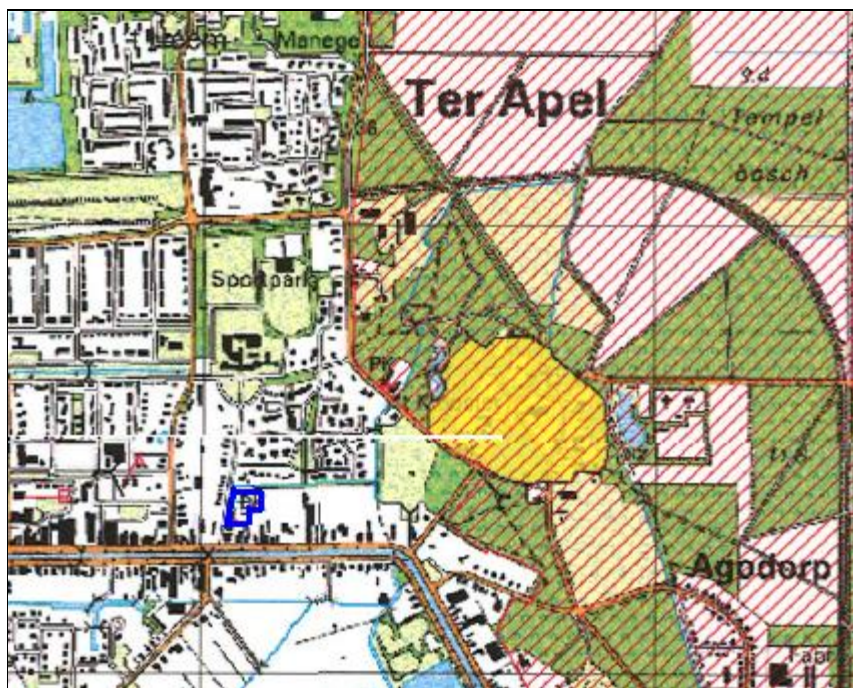
Tabel 2.3 Onderzoeken in de nabije omgeving van de onderzoekslocatie

OM-nr.	Omschrijving
2555	't Klooster. Begeleiding bouw nieuwe vleugel museum.
18499	De Jachthaven. Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek. Het plangebied ligt op een historische dijk. Daarom is vervolgonderzoek geadviseerd.
21226	Rundezoom. Booronderzoek. Er zijn geen vindplaatsen aangetroffen. Er is geen vervolgonderzoek aanbevolen.
34991	Hoofdstraat 45. Bureauonderzoek. Er is geen vervolgonderzoek aanbevolen.
38577	Nederveen Cappelstraat – Jumbo. Bureauonderzoek. Er is geen vervolgonderzoek aanbevolen.
40819	RSG Ter Apel Oude Weg 41. Bureauonderzoek. Er is geen vervolgonderzoek aanbevolen.
43841	BP Ter Apel Dorp. Bureauonderzoek. Er is vervolgonderzoek aanbevolen op de nu nog onbebouwde delen van de onderzoekslocatie
44802	Hooiland. Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek. Op basis van het bureauonderzoek werden podzolprofielen verwacht. Tijdens het veldonderzoek bleek echter een sterk verstoord bodemprofiel aanwezig te zijn. Er is daarom geen vervolgonderzoek aanbevolen (Krol, 2011).

Afbeelding 3. De onderzoekslocatie (blauwe lijn) met de nabijgelegen onderzoeksmeldingen, waarnemingen, vondstmeldingen en AMK-terreinen, geprojecteerd op de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) (Bron: archis2.archis.nl)

Libau heeft in 2007 een inventarisatie uitgevoerd naar de archeologische en cultuurlandschappelijke waarden in gemeente Vlagtwedde. In de omgeving van de onderzoekslocatie zijn geen waarden aangegeven in dit rapport (zie afbeelding 4).

Afbeelding 4. Archeologische en cultuurlandschappelijke waarden in gemeente Vlagtwedde (uitsnede). De onderzoekslocatie is weergegeven met een blauw kader (Bron: Libau, 2007)

2.1.3 Bewoningsgeschiedenis en historische situatie

Het dekzandgebied van Westerwolde is sinds de vorming ervan in het laat-pleistoceen toegankelijk voor mobiele groepen jager-verzamelaars. Deze vestigden zich met name op de hoogste locaties van het landschap, nabij het water. Vanaf het laat-neolithicum vestigt men zich permanent in het gebied, waarbij nederzettingen en akkercomplexen ontstaan. Met name op de hoger gelegen, goed ontwaterde dekzandruggen uit voor de nederzettingen, omdat deze geschikt waren voor akkerbouw. In Westerwolde was dit type bewoning mogelijk tot ver in de ijzertijd. Hierna raakt ook dit gebied grotendeels overgroeid met veen, en werd het steeds slechter toegankelijk. Vanaf de vroege middeleeuwen werd het veengebied van Westerwolde geleidelijk ontgonnen, ten behoeve van turfwinning en uitbreiding van het landbouwareaal.

De lagere gedeelten van het landschap, zoals de beekdalen en in toenemende mate de veenmoerassen hadden echter wel een functie. Deze plaatsen fungeerden vaak als 'ritueel landschap', en vormen het decor van rituele deposities en –structuren. Ook zijn in deze zones resten van infrastructuur te verwachten (Fontijn, 2004).

De navolgende tabel geeft een overzicht weer van de verschillende archeologische perioden (naar Brandt et. al. 1992, tabel 2.4).

Tabel 2.4 Overzicht archeologische perioden

Periode	Datering
Paleolithicum	tot 8800 voor Chr.
Mesolithicum	8800 - 4900 voor Chr.
Neolithicum	5300 - 2000 voor Chr.
Bronstijd	2000 - 800 voor Chr.
IJzertijd	800 - 12 voor Chr.
Romeinse Tijd	12 voor Chr. - 450 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450 - 1050 na Chr.
Late Middeleeuwen	1050 - 1500 na Chr.

Nieuwe Tijd

1500 - heden

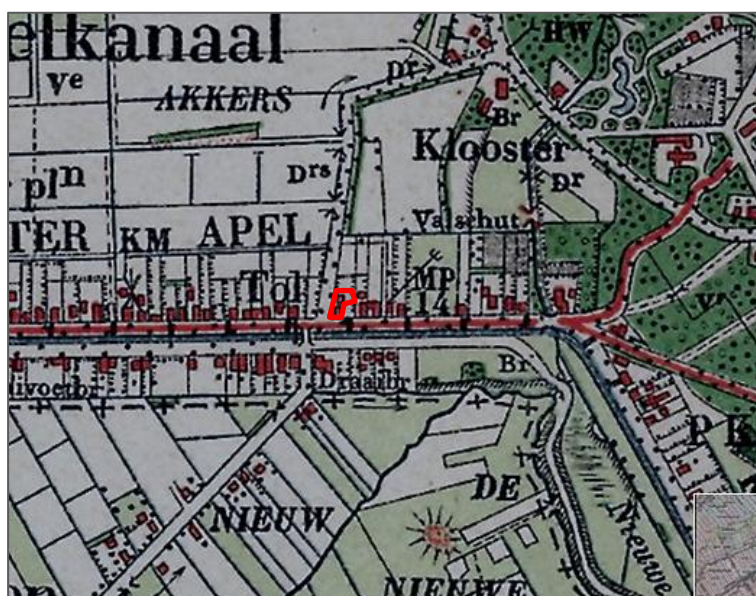
Het dorp Ter Apel is ontstaan rond een klooster dat hier vanaf de 13^e eeuw na Chr. aanwezig was. Dit klooster bestond aanvankelijk uit een kloosterboerderij (een 'voorwerk'), waar een kapel aanwezig was. Uiteindelijk groeide deze kapel in de 15^e eeuw uit tot een klooster van de Orde van het Heilig Kruis (1465 na Chr.). In 1594 werd het klooster in het kader van de Reformatie gesloten. In de 17^e eeuw kwam het gebied in bezit van de stad Groningen. Vanaf deze periode werden de bossen rondom het klooster aangelegd. In de 19^e eeuw komt de grootschalige veenwinning vanuit Groningen op gang. Rond Ter Apel zijn meerde kanalen gegraven. Hierlangs vormde zich lintbebouwing langs het Stads-Ter Apelkanaal richting Stadskanaal, de Weerdingermond richting Nieuw-Weerdinge, en richting Emmer-Compascuum. Het plangebied maakt onderdeel uit van deze lintbebouwing.

De historische ontwikkeling is goed te volgen op de historische kaarten. De oudste gedetailleerde kaart is afkomstig uit de Hottinger Atlas (1773-1794). De omvang van Ter Apel beperkt zich in deze periode nog tot het klooster. De Oude Weg is echter al aanwezig en loopt door onbebouwde gronden. Waarschijnlijk betreft het nog onontgonnen veengebied of weidegronden. Op de kadastrale minuut uit de periode 1811-1830 is het plangebied eveneens onbebouwd, en bestaat het uit grote kavel grond. Op de militair-topografische kaart uit circa 1850 is de situatie identiek (zie afbeelding 5).

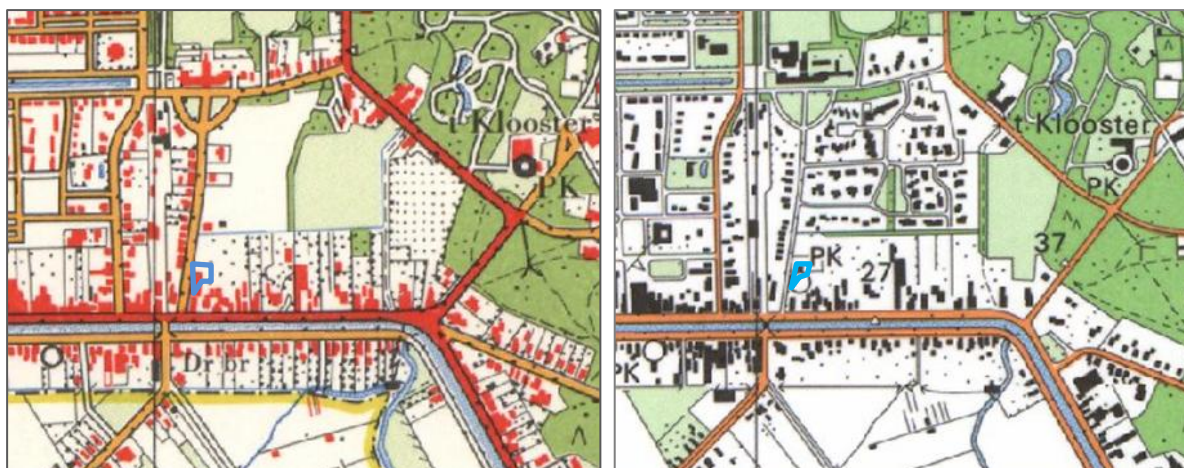
Afbeelding 5. Het plangebied (rode lijn) op de militair-topografische kaart omstreeks 1850
(Bron: watwaswaar.nl)

De kanalen nabij Ter Apel zijn aan het eind van de 19^e eeuw aangelegd. Ze zijn voor het eerst zichtbaar op de militair-topografische kaart uit 1900. Ter hoogte van de onderzoekslocatie is vanaf deze periode ter hoogte van Oude Weg 2 bebouwing aanwezig (zie afbeelding 6).

Afbeelding 6. De onderzoekslocatie (rode lijn) op de militair-topografische kaart uit 1900
(Bron: watwaswaar.nl)

In de loop van de 20^e eeuw breidt Ter Apel geleidelijk uit naar zijn huidige omvang. Op de onderzoekslocatie verandert de situatie niet noemenswaardig: het blijft permanent bebouwd. In het gebouw aan Oude Weg 2 was tussen 1929 en 1975 een vestiging van de confectiefabriek Grol aanwezig. Tussen 1975 en 1979 is apparaten- en machinefabriek Arends op het perceel gevestigd geweest. Het pand is in 1979 verbouwd tot kerkgebouw van de Nederlands-Hervormde gemeente, de Kapelkerk.

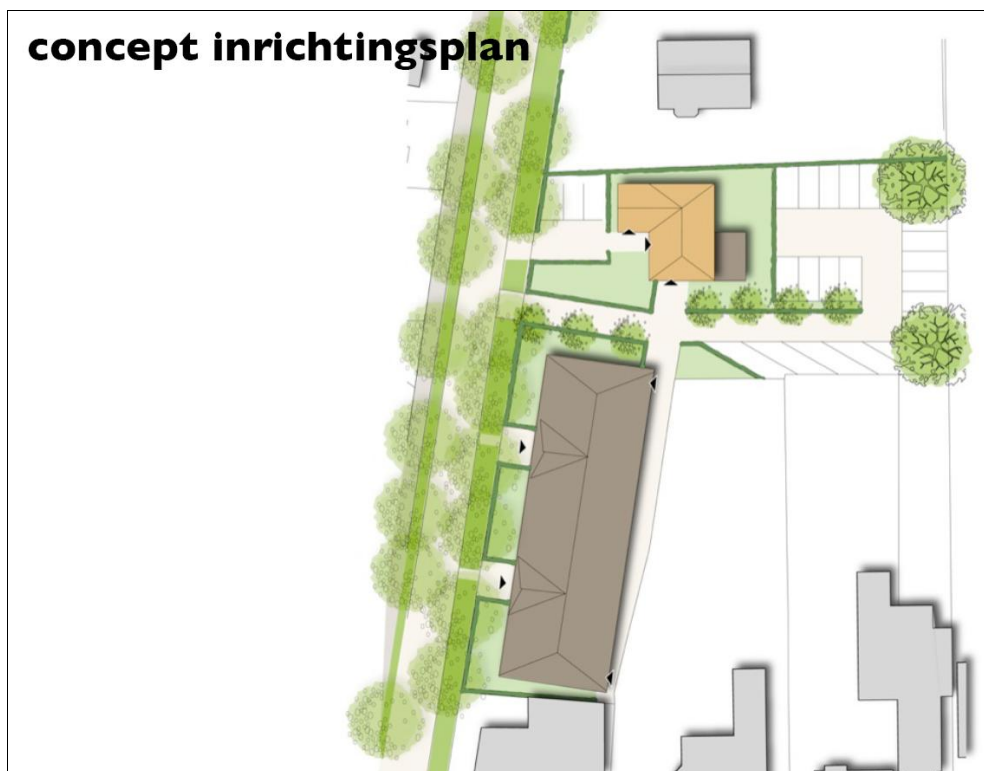
Afbeelding 7 (links) en afbeelding 8 (rechts). De onderzoekslocatie (blauwe lijn) op de topografische kaart uit 1969 (links) en 1987 (rechts) (Bron: watwaswaar.nl)

2.1.4 Bouwhistorische waarden

Ten behoeve van het bepalen van de aanwezigheid van ondergrondse bouwhistorische waarden is de Kennisinstructuur Cultuurhistorie (KICH) geraadpleegd. Hierin staan in de onderzoekslocatie geen bouw- en cultuurhistorische elementen vermeld.

2.1.5 Toekomstige situatie

In de toekomst zal de onderzoekslocatie worden heringericht. Hierbij zal het pand aan de Oude Weg 2 alleen inpandig worden verbouwd. Aan de Oude Weg 4 wordt een nieuw woonhuis gebouwd. Bij de uitvoering van de uitbreidingsplannen aan de Oude Weg 4 worden eventueel aanwezige archeologische resten bedreigd. In afbeelding 9 is het concept van de toekomstige situatie weergegeven.

Afbeelding 9. Toekomstige situatie (Bron: opdrachtgever)

2.1.6 Archeologische verwachting en beleid

Vanwege de ligging in de bebouwde kom van Ter Apel is de onderzoekslocatie niet gekarteerd op de IKAW. Het plangebied grenst echter direct aan een zone met een hoge verwachting. Op basis van een interpolatie van de omliggende waarden kan worden aangenomen dat het in een zone met een hoge trefkans op archeologische waarden ligt (zie afbeelding 2). De gemeente Vlagtwedde beschikt niet over een eigen archeologische beleidsadvieskaart.

2.1.7 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Onderstaand gespecificeerd verwachtingsmodel gaat uit van een intact bodemprofiel.

Datering

De onderzoekslocatie ligt in Westerwolde, op de overgang van een dekzandvlakte naar het rivierdal van de Ruiten Aa. In de onderzoekslocatie kunnen vindplaatsen worden aangetroffen uit de periode paleolithicum - ijzertijd en de periode late middeleeuwen – nieuwe tijd.

Complex

Uit de periode paleolithicum – bronstijd worden vondstcomplexen verwacht die een weerslag vormen van een mobiele leefwijze: tijdelijk bewoonde nederzettingen ('kampjes') met verschillende functies, vuursteenconcentraties en haardkuilen. Uit de periode laat-neolithicum t/m ijzertijd kunnen nederzettingen en sporen van agrarische activiteiten worden aangetroffen, bijvoorbeeld in de vorm van *celtic fields* (akkers met lage omwallingen). Verder kunnen er resten van inhumatie- en crematiegraven en ook rituele deposities verwacht worden.

Uit de periode late middeleeuwen – nieuwe tijd worden met name sporen van ontginning en agrarische activiteit verwacht. Omdat op de historische kaarten geen bebouwing te zien wordt de kans op de aanwezigheid van nederzettingen uit deze periode laag ingeschat.

Omvang

Vuursteenvindplaatsen en kampjes hebben een oppervlakte van ongeveer 50 tot 2000 m². Rituele deposities betreffen zogenaamde puntlocaties en hebben een oppervlakte van minder dan 5 m². Nederzettingen vanaf het laat-neolithicum kunnen bestaan uit één of meerdere huisplaatsen met een omvang van 200 m² tot enkele hectaren. Sporen van agrarische activiteit betreffen veelal lineaire elementen die zich tot buiten het plangebied kunnen voortzetten.

Diepteligging/stratigrafie

Bovengenoemde vondstcomplexen kunnen in de bovenste 30 cm van de onverstoorde C-horizont worden aangetroffen. Indien de bodemopbouw grotendeels intact is en er een podzolprofiel aanwezig is dan kunnen archeologische resten ook in de E- en B-horizonten worden aangetroffen. De diepteligging van dit niveau is afhankelijk van de dikte van de bovengrond. Door agrarische activiteiten in het verleden, zoals ploegen, kunnen ook losse vondsten aan het maaiveld en in de bouwvoor worden aangetroffen.

Locatie en trefkans

De verwachte archeologische resten kunnen overal in de onderzoekslocatie worden aangetroffen, verdere specificatie is niet mogelijk.

Uiterlijke kenmerken

Uit het Paleolithicum – mesolithicum kunnen vuursteenconcentraties, werktuigen, sporen van werktuigproductie (afslagen, klopstenen), verbrand vuursteen, houtskoolconcentraties, haardkuilen aangetroffen worden. Uit de bronstijd - Romeinse tijd: rituele deposities, bestaande uit één of meerdere objecten die doelbewust zijn 'gedeponeerd'. Het betreft meestal werktuigen zoals bijlen (vuursteen, brons, ijzer) of wapens (zwaarden, pijlpunten). Het kunnen gebruikte werktuigen betreffen, maar ook ongebruikte of niet-functionele objecten, die speciaal voor het rituele doeleinde zijn vervaardigd.

Resten van nederzettingen kunnen bestaan uit grondsporen en vondsten, zoals paalgaten, haardkuilen, huttenleem, aardewerk, afvalkuilen, waterputten, etc. Begravingsresten kunnen bestaan uit urnen, botmateriaal en resten van grafheuvels. Agrarische activiteiten kenmerken zich in het geval van *celtic fields* met name door opgeworpen walletjes om de vroegere akkers. Overige sporen van agrarische activiteit kenmerken zich door palenrijen, greppels en kleine structuren zoals schuren en veekralen.

Mogelijke verstoringen

Het plangebied is ter hoogte van de Oude Weg sinds de aanleg van de kanalen aan het einde van de 19e eeuw continu bebouwd. Bovendien is er sprake van tenminste één verbouwing, toen het pand van de confectiefabriek Grol werd omgevormd in de Kapelkerk. Eventuele bodemverstoringen in het plangebied zullen vooral het gevolg zijn van de bouw van de huidige bebouwing.

3 Conclusies en aanbeveling

3.1 Conclusie

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek kan worden geconcludeerd dat de onderzoekslocatie, indien een intact bodemprofiel aanwezig is, een hoge verwachting kent ten aanzien van vindplaatsen uit de perioden paleolithicum - ijzertijd en late middeleeuwen – nieuwe tijd. De onderzoekslocatie ligt op een kansrijke locatie ten aanzien van diverse vondstcomplexen, vanwege de ligging op de overgang van hoger gelegen zones naar het beekdal van de Ruiten Aa. De onderzoekslocatie is tot ver in de 19^e eeuw onbebouwd geweest. Daarna ontstond de lintbebouwing, waarvan ook de onderzoekslocatie deel uitmaakt. Vanaf deze periode is de onderzoekslocatie permanent bebouwd, waarbij er verschillende achtereenvolgende panden hebben gestaan. Er is dus waarschijnlijk sprake van een hoge mate van verstoring. Dit geldt met name voor de panden aan de Oude Weg 2. Aan de Oude Weg 4 is de verstoring mogelijk geringer. Hier heeft tot op heden geen bebouwing gestaan.

3.2 Aanbeveling

Vanwege de hoge mate van verstoring wordt de kans op het aantreffen van intacte vindplaatsen ter hoogte van de panden aan de Oude Weg 2 als laag ingeschat. Bovendien zal dit pand alleen inpandig worden heringericht, waardoor geen verdere schade aan het bodemarchief ontstaat. Ten aanzien van Oude Weg 2 wordt aanbevolen het plangebied vrij te geven.

Ter hoogte van het nieuw te bouwen huis aan de Oude Weg 4 is de toekomstige bodemverstoring groter. Hier kunnen zich tevens nog intacte zones bevinden. Geadviseerd wordt dan ook het gespecificeerde verwachtingsmodel ter plaatse van de bouwlocatie Oude Weg 4 te toetsen door middel van een inventariserend veldonderzoek – verkennende fase.

Bovenstaande betreft een advies. Het selectiebesluit is te allen tijde voorbehouden aan de bevoegde overheid, in deze de gemeente Vlagtwedde.

Literatuurlijst

- Berendsen, H.J.A. 2008. *De vorming van het land*. Assen.
- Berendsen, H.J.A. 2005-2. *Landschappelijk Nederland*. Assen.
- Fontijn, D., 2004 'Schatvondsten' in de beekdalen. De interpretatie van metaaldeposities uit de Bronstijd. In: Gerritsen, F. & E. Rensink (red.). *Beekdallandschappen in archeologisch perspectief. Een kwestie van onderzoek en Monumentenzorg*. Nederlandse Archeologische Rapporten (NAR) 28. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Libau, 2007. *Archeologische en cultuurlandschappelijke waarden in gemeente Vlagtwedde*.
- Mulder, E.F.J. de. et. al.2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen.
- Versfelt, H.J. 2003. *De Hottinger-atlas van Noord- en Oost-Nederland 1773-1794*.

Internet

- <http://archis2.archis.nl>
- <http://www.kich.nl>
- <http://www.ahn.nl>
- <http://www.watwaswaar.nl>